

The Gleaner

Vol 12 (1975)

Άγνωστες προσπάθειες του Γκίλφορντ για τη σύσταση της Ιονίου Ακαδημίας

Αθ. Ε. Καραθανάσης

doi: [10.12681/er.9139](https://doi.org/10.12681/er.9139)

Copyright © 2016, Άθ. Ε. Καραθανάσης

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Καραθανάσης Α. Ε. (2016). Άγνωστες προσπάθειες του Γκίλφορντ για τη σύσταση της Ιονίου Ακαδημίας. *The Gleaner*, 12, 7–16. <https://doi.org/10.12681/er.9139>

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΤΟΥ ΓΚΙΛΦΟΡΔ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΙΟΝΙΟΥ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

Έχουν γραφή αρκετά, κυρίως από τόν Έπτανήσιο έρευνητή του περασμένου αιώνα Άνδρέα Παπαδόπουλο - Βρετό, για τήν ίδρυση τής Ιονίου Άκαδημίας στήν Κέρκυρα. Πάρα πολύ γνωστή είν' επίσης ή μεγάλη συνεισφορά του Άγγλου φιλέλληνα κόμητος Φρειδερίκου Γκίλφορντ στή σύσταση τής Άκαδημίας αύτῆς¹.

Μιά μικρή ιστορική αναδρομή: ή Ιόνιος Άκαδημία άνοιξε τίς πύλες της στίς 17 Μαΐου 1824, άφοϋ άλλωστε τό Σύνταγμα τών Ιονίων νήσων του 1817 προέβλεπε τή σύστασή της (άρθρον 23)². Χρειάστηκε νά περάσουν έφτά όλόκληρα χρόνια και νά επέλθη και ό θάνατος του Άγγλου άρμοστή τών Ιονίων σέρ Θωμά Μαϊτλανδ, ό όποιος είχε άντιταχθῆ πεισματικά στήν ίδρυση τής Άκαδημίας αύτῆς, για νά μπορέση επιτέλους ν' άρχιση τή λειτουργία της. Και όμως παρά τήν πείσμονα, κι' ανεξήγητη από μιάν άποψη, άντίδραση του Μαϊτλανδ στα έφτά χρόνια τής άναμονῆς (1817 - 1824) ό Άγγλος φιλέλληνας με τή συνεργασία διακεκριμένων Έλλήνων τής εποχῆς δέν σταμάτησε καθόλου τίς προσπάθειές του για τήν όσο τό δυνατόν καλύτερη όργάνωση τής Άκαδημίας³. Και πρώτα σκέφτηκε νά άποστείλῃ νέους Έλληνες

1. *Notizie Biografiche Storiche su Federico Conte di Guilford*. Βιογραφικά - Ιστορικά Υπομνήματα περί του κόμητος Φρειδερίκου Γκίλφορντ, και περί τῆς παρ' αϋτοϋ συστηθείσης Άκαδημίας υπό Άνδρέου Παπαδοπούλου-Βρετοϋ. Άθήναι 1846. Πρβλ. «Έλληνική Δημιουργία,» τ. 3 (1949), σ. 722-814.

2. Το άρθρο 23 του Συντάγματος του 1817 άναφερόταν στή «δημοσία τῆς Νεότητος Άγωγή» και έγραφε: «άφ' οϋ ό του Πολιτεύματος Χάρτης επικυρωθῆ από τόν Προστάτην Ήγε-

μόνα, τό νά παρθοϋν τά καθήκοντα μέτρα άπ' αύτήν, πρώτον μεν δια τήν σύστασιν Στοιχειωδών Σχολείων, και μετέπειτα δια τήν άποκατάστασιν ΜΙΑΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ δια τά διάφορα είδη τών επιστημών, τῆς Φιλολογίας και τών ώραιων τεχνών», βλ. Άνδρέου Παπαδοπούλου-Βρετοϋ, όπ. σ. 41.

3. Ή έφημερίς *Gazetta di Firenze*, άριθμ. 94/189 έγραφε για τή συνεργασία Γκίλφορντ - Καποδίστρια τά έξῆς: «Πρό πολλοϋ ἤδη χρόνου οι Έλληνες τών νήσων τούτων έφλογίζοντο από τόν έρωτα του νά ίδωσι μετα-

ἐπιστήμονες στὰ Πανεπιστήμια τῆς Δύσης —κυρίως στὴν Ἰταλία—, οἱ ὅποιοι, ἀφοῦ ἔλαβαν ἐκεῖ μιὰ λαμπρὴ πανεπιστημιακὴ μόρφωση, μετὰ τὴν ἐπιστροφή τους στὰ Ἑπτάνησα διορίστηκαν καθηγητὲς στὴ νεοσύστατη Ἀκαδημία. Ἔτσι λοιπόν, ὅταν, μόλις γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸ 1817, στὶς 7 Μαρτίου 1820, ὁ σερ Μαΐτλανδ ἔκανε λόγο γιὰ τὴν Ἀκαδημία καὶ τὸν πρόεδρό της κόμητα Γκίλφορντ, πρώτη δουλειὰ τοῦ τελευταίου ἦταν νὰ κοινοποιήσῃ στὴ Νομοτελεστικὴ Ἀρχὴ τὰ ὀνόματα τῶν καθηγητῶν ποὺ σπούδαζαν ἀκόμη στὴν Ἀγγλία, Γαλλία, Γερμανία, Ἰταλία⁴ καὶ τοὺς ὁποίους αὐτὸς ἀπὸ παλιὰ εἶχε ἐπιλέξει καὶ φρόντιζε, ὅπως εἰπώθηκε, νὰ σπουδάζουν μὲ δικά του χρήματα⁵. Τὸν Γκίλφορντ ἀπασχόλησε ἐπίσης ἡ οἰκονομικὴ πλευρὰ τοῦ ὅλου ἔργου. Βέβαια ὁ ἴδιος εἶχε ἀναλάβει μεγάλο μέρος τῶν ἐξόδων, ἀλλὰ χρειάζοταν πολλὰ χρήματα καὶ ἀκόμη πολλὰ βιβλία γιὰ τὴ δημιουργία Βιβλιοθήκης. Σκέφτηκε λοιπόν ἀπὸ νωρὶς νὰ ἐνοχλήσῃ τὶς αὐστριακὲς ἀρχὲς τῆς Βενετίας κáνοντας μνεῖα τῆς δωρεᾶς Φλαγγίνης πρὸς ὄφελος τῶν Ἑπτανησίων καθὼς ἐπίσης καὶ νὰ ζητήσῃ νὰ τοῦ δώσουν βιβλία ἀπὸ τὰ τυχὸν ὑπάρχοντα διπλὰ στὶς βιβλιοθήκες τοῦ Ἀγίου Μάρκου καὶ τῆς Πάντοβας.

Παραθέτουμε τὸ κείμενο καὶ τὴ μετάφραση τοῦ ὑπομνήματος ποὺ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1819 ὁ κόμης Φρειδερίκος Γκίλφορντ ἀπέστειλε πρὸς τὶς αὐστριακὲς ἀρχὲς τῆς Βιέννης στὰ πλαίσια τῶν προσπαθειῶν τῆς ἑπταετίας ποὺ ἀναφέραμε⁶:

ξὺ των συστημένων Ἑλληνικῶν Πανεπιστημίων καὶ τελευταῖον ἀπήλασαν τὴν εὐεργεσίαν αὐτήν, χάρις εἰς τὴν ἀκουραστον καὶ σοφὴν ἐπιμέλειαν τοῦ Λόρδ Γκίλφορντ, συγγενοῦς τοῦ περιφήμου ὑπουργοῦ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, ἐπιφορτισθεὶς παρὰ τῆς κυβερνήσεώς του ὁ κόμης Γκίλφορντ νὰ ὀργανίσῃ τὸ Πανεπιστήμιον τοῦτο διώρισε ἤδη καθηγητὰς τινὰς καὶ ἔκλεξε πρὸς τοῦτο Ἑλληνας διακεκριμένης ἱκανότητος· οὐδεὶς ἄλλος δὲν συνετέλεσεν μὲ τόσην δραστηριότητα ὅσον ὁ κόμης Ἰωάννης Καποδίστριας, γεννηθεὶς ὡς γνωστὸν εἰς Κέρκυραν κ.λ.π.».

4. Ἀνδρέου Παπαδοπούλου - Βρετοῦ, ὅπ. π., σ. 45.

5. Γιὰ τὴν προσπάθεια τοῦ Γκίλφορντ νὰ ἐπανδρώσῃ τὴν Ἰόνιου Ἀκαδημία μὲ ἐκλεκτὰ στελέχη γράφτηκε καὶ τὸ ἐξῆς: «συνέλεγε τὰ ἄνητα αὐτῆς τῆς γῆς ἡμῶν, ὅπου καὶ ἂν ἐσκορπισμένα τὰ ἀτήνητα ἢ εὐρισκόμενα τὰ ἐγνώριζεν», βλ. Ἡλία Τσιτσέλη, *Κεφαλληνιακὰ Σύμμικτα*, τόμος Α', Ἀθήναι 1904, σ. 226.

6. Τὰ ἔγγραφα αὐτὰ βρισκονται στὸ A (rchivio) di S(tato) di V(enezia), Seconda Dominazione, b.v. 19/10, Presidio del Governo, 1814-1819.

Copia :

Thomas Flangini, secrétaire du Senat Venitien, vers le milieu de l'avant dernier siècle, a legué une somme considérable pour l'établissement d'une École, et d'un Hospital à Venise, pour la Nation Grecque en général, donnant une préférence limitée d'admission à ses compatriotes de Corfou ; Il pria le Sénat Vénitien d'exercer les fonctions de son exécuteur testamentaire, avec ordre, que si ces établissements ne pouvaient pas se faire à Venise, qu'ils se feraient à Corfou. Le Sénat a accepté la charge ; Les établissements ont eu lieu à Venise et se sont maintenus, dans un état florissant, jusqu'à la chute de la République, quant au capital de la somme lequel montait à environ quatre vingt dix mille séquins les curateurs de [ces établissements, pour la plupart septinsulaires, ont fait des remontrances au Gouvernement français - italien, afin que cette somme, prise par l'état, fut reconnue comme dette de la Banque Napoléon, ce qui avait eu lieu à l'égard de l'argent laissé, sous des circonstances semblables, à l'église de St. Georges aussi des Grecs à Venise. Le Gouvernement d'alors, sans rejeter la demande, a déclaré que les objets de cette charité seraient admis provisoirement aux hôpitaux et aux lycées Nationaux. Il n'est pas nécessaire que je démontre à Votre Altesse, combien cet arrangement est inutile aux septinsulaires et préjudiciable aux familles Grecs établies dans les États Autrichiens, lesquelles se trouveraient prévenues par l'admission des Corfiotes, s'ils s'exerçaient le droit de préférence qui leur est assuré par la volonté du testateur.

C'est pour cela que j'ai été chargé par le Gouvernement Britannique, de solliciter la justice de l'empereur Souverain de Venise pour quelque compensation, applicable à l'Université, qui doit s'établir dans les Isles Ioniennes, par laquelle se concilieront les intentions de Flangini, les prétentions des Insulaires et les intérêts des sujets Grecs de S. M. Impériale et Royale.

[Ὁ Ὡμαῖς Φλαγγίνης, γραμματέας τῆς βενετικῆς Σύγκλητος, περὶ τὰ μέσα τοῦ προπερασμένου αἰώνα, κληροδότησε ἓνα σημαντικὸ ποσὸ γιὰ τὴν ἰδρυση ἑνὸς Σχολείου καὶ ἑνὸς Νοσοκομείου στὴ Βενετία πρὸς ὄφελος τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους γενικῶς, δίνοντας μιὰν περιορισμένη προτίμηση εἰσαγωγῆς στοὺς Κερκυραίους συμπατριῶτες του. Παρεκάλεισε τὴ βενετικὴ Σύγκλητο νὰ ἀσκήσῃ τὰ καθήκοντα τοῦ ἐκτελεστῆ τῆς διαθήκης μὲ τὸν ὅρο, ἂν αὐτὰ τὰ ἰδρύματα δὲν μπορούσαν νὰ γίνουν στὴ Βενετία, νὰ γίνουν στὴν Κέρκυρα. Ἡ Σύγκλητος δέχτηκε τὸ βᾶρος τῆς ἐκτελέσεως.

Τά ιδρύματα χτίστηκαν στή Βενετία και παρέμειναν σέ μιάν άνθηρή κατάσταση, μέχρι τήν πτώση τής Δημοκρατίας, όποτε τό κεφάλαιο τοῦ ποσοῦ άνερχόταν στά 90 περίπου χιλιάδες τσεκίνια. Οί έπίτροποι τών ιδρυμάτων αὐτῶν, στήν πλειονότητα Έπτανήσιοι, διαμαρτυρήθηκαν στή γαλλο-ιταλική κυβέρνηση, ώστε τό ποσό αὐτό, πού πάρθηκε από τό Κράτος, ν' αναγνωριστῆ σά χρέος τής Τραπεζής Ναπολέοντος, ὅπως εἶχε συμβῆ κάτω άπ' τις ἴδιες περιστάσεις με τά χρήματα τοῦ 'Αγίου Γεωργίου τών 'Ελλήνων. 'Η τότε κυβέρνηση, χωρίς ν' άποκρούση τήν αίτηση, άνακοίνωσε ὅτι τά χρήματα τής εὐεργεσίας αὐτῆς θά άπορροφηθοῦν προσωρινά σέ νοσοκομεῖα και σέ εθνικά λύκεια.

Δέν εἶν' ανάγκη ν' άποδείξω στήν 'Υψηλότητά Σας πόσο ἡ διευθέτηση αὐτή εἶν' άνώφελη στοὺς Έπτανήσιους και έπιβλαβῆς στις έλληνικές οἰκογένειες πού εἶν' έγκατεστημένες στα μέρη τής Αὐστρίας, πού θά μείνουν ἔξω με τήν εἴσοδο τών Κερκυραίων, άν αὐτοί θ' άσκοῦσαν τό δικαίωμα τής προτιμήσεως πού τοὺς εἶναι άσφαλισμένο με τῆ θέληση τοῦ διαθέτη.

Γι' αὐτό ἔχω έπιφοριστῆ από τῆ βρετανική κυβέρνηση νά παρακινήσω τῆ δικαιοσύνη τοῦ 'Υψηλοῦ Αὐτοκράτορα τής Βενετίας για κάποιον συμβιβασμό, πού νά προσαρμοστῆ στο Πανεπιστήμιο πού θά γίνη στα 'Ιόνια νησιά και με τόν ὁποῖο συμβιβασμό θά ικανοποιηθοῦν οί έπιθυμίες τοῦ Φλαγγίνη, οί άπαιτήσεις τών νησιωτῶν και τά συμφέροντα τών ὑπηκόων 'Ελλήνων τής Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς και Βασιλικῆς Μεγαλειότητος].

Όπως προκύπτει από τό ὑπόμνημα αὐτό ὁ Γκίλφορντ εἶχε γνώση τών έλληνικῶν πραγμάτων και συγκεκριμένα για τις εὐεργεσίες τοῦ μεγάλου Κερκυραίου εθνικοῦ εὐεργέτη Θωμᾶ Φλαγγίνη, πού ὡς γνωστόν, ἔδρασε με δικά του ἔξοδα τό ζακουστό σέ ὄλη τήν 'Ανατολή Φλαγγινιανὸ Φροντιστήριον⁷, πού ἄφησε με τῆ διαθήκη του σεβαστά χρηματικά ποσά για τήν άπελευθέρωση 'Ελλήνων—και «Λατίνων» άκόμη— αἰχμαλώτων⁸, για τήν ὑπανδρεία νεαρῶν 'Ελληνίδων και για ἄλλους άγαθοεργούς σκοπούς⁹. Τὸ «λεγάτο» Φλαγγίνη τό διαχειριζόταν ἡ βενετική δημοκρατία σέ συνεργασία με τήν 'Ελληνική 'Αδελφότητα Βενετίας, ἀλλ' ὅταν στα 1797 εἰσήλθε θριαμβευτικά στή Γαληνότατη καταλύοντας τό καθεστῶς της ὁ δημοκρατικὸς αὐτοκράτωρ Ναπολέων τόσοσιν τά χρήματα τής κληρονομιάς τοῦ Φλαγγίνη, ὅσον και τά χρήματα τής 'Ελληνικῆς κοινότητος Βενετίας, πού ἦταν κατατεθειμένα στή βενετική Τράπεζα (Zecca)—γύρω στα 1.667,800 φράγκα— άρπάχτηκαν

7. 'Ιωάννου Βελοῦδου, 'Ελλήνων 'Ορθοδόξων άποικία εν Βενετία, β' έκδοσις, Βενετία 1893, σ. 116 - 121 και Κ. Δ. Μέρτζιου, Θωμᾶς Φλαγγίνης και ὁ Νέος 'Ελληνομνημόν, «Πραγματεῖαι τής 'Ακαδημίας 'Αθη-

νῶν», Θ', 'Αθήναι 1939, σ. 90 - 128.

8. Κ. Δ. Μέρτζιου, ὅπ. π., σ. 130 - 133.

9. Κ. Δ. Μέρτζιου, ὅπ. π., σ. 134 - 165.

κυριολεκτικά από τὸ Γάλλο στρατηλάτη καὶ μεταφέρθηκαν στὴ Γαλλία¹⁰. Μάταιες ἦταν οἱ προσπάθειες τῶν Ἑλλήνων τῆς Βενετίας πού με ἀλλεπάλληλα ὑπομνήματά τους στὴ γαλλικὴ καὶ αὐστριακὴ —ἀργότερα— διοίκηση, ζητοῦσαν τὴν ἐπιστροφή τῆς περιουσίας τῆς Ἀδελφότητος καὶ τῆς κληρονομιάς Φλαγγίνη¹¹. Ἀκόμη καὶ τὸν Ἀδαμάντιο Κοραῆ εἶχαν ἐπιστρατεύσει νὰ μεσιτέψη στὸ Ναπολέοντα γιὰ τὴν ἐπιστροφή τῶν χρημάτων¹². Εἶχαν περάσει εἴκοσι περίπου χρόνια καὶ νὰ πού καὶ ὁ Γκίλφορντ ἐπενέβη καὶ ζητοῦσε ἐπιστροφή τοῦ ποσοῦ, ἢ μέρους, αὐτοῦ στὰ 1819 ἀπὸ τοὺς Αὐστριακοὺς. Σημειώνουμε ἐπίσης πὼς κοντὰ στὰ ἄλλα ὁ Γκίλφορντ ἐπεσήμανε στὴν κυβέρνηση τῆς Βιέννης καὶ τὸ γεγονός ὅτι θίγονταν ὠρισμένα συμφέροντα τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων τῆς Αὐστρίας. Κι' ὅς σημειωθῆ πὼς ἡ Αὐστρία τότε ἀποτελοῦσε, σὰ μιὰ μεγάλη εὐρωπαϊκὴ δύναμη, τὸν πόλο ἑλξέως τῶν Ἑλλήνων ἐμπόρων.

Μὲ τὸ παραπάνω ὑπόμνημα στελνόταν ἀπὸ τὴ Βιέννη καὶ μιὰ ἐπιστολὴ ὑπογραφομένη ἀπὸ τὸν Metternich καὶ πού ἀπευθυνόταν «à Son Excellence Monsieur le Comte de Goess». Τὴν ἐπιστολὴ αὐτὴν θὰ παρέδινε ὁ ἴδιος ὁ Γκίλφορντ στὸν Goess. Φαίνεται πάντως πὼς ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ γράφτηκε με βάση τὸ προηγούμενο ὑπόμνημα τοῦ Γκίλφορντ.

Vienne, le 13 Janvier 1819

Lord Guilford, qui aura l'honneur de vous remettre cette lettre, se rend à Venise pour y prendre des informations sur un objet qui l'interesse vivement comme créateur et restaurateur de l'Université qu' il est chargé d'organiser dans les îles ioniennes. Il réclame à cet effet un capital légué vers le milieu de l'avant dernier -siècle, par un nommé Thomas Flangini, secrétaire du Sénat Venitien, pour l'établissement d'une école et d'un hôpital à Venise pour la nation

10. Ἰω. Βελούδου, ὅπ. π. σ. 104.

11. Ἑλλην. Ἰστοι. Βενετίας, Reg. 200 *a passim* καὶ σὲ ἄλλα λυτὰ ἔγγραφα τοῦ ἴδιου ἀρχείου.

12. Ἑλλην. Ἰστοι. Βενετίας, Reg. 37, ἐπιστολὴ τοῦ Θωμᾶ Σπανιολάκη «A Monsieur Coray, rue Faubourg St. Honoré, A 66, A Paris». Ὁ Σπανιολάκης γράφει καὶ τὰ ἐξῆς:

«... διὰ νὰ ἠμπορέσωσιν (οἱ Ἑλληνας τῆς Βενετίας) νὰ ἀποκτήσωσιν τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον συντρέχωσιν με τὴν ἀναφορὰν τους εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἡρώος τοῦ Ναπολαῖον (sic) καὶ θέλει σᾶς εἶναι καὶ ἐκεῖνοι καὶ ἐγὼ εὐχάριστοι...». Πρβλ. Ἀδ. Κοραῆς, Ἀλληλογραφία, ἔκδ. ΟΜΕΔ, τ. Β', σ. 332, ἀριθμ. ἐπιστ. 360 (2 Ἰουνίου 1806).

grecque en général et plus particulièrement pour ses compatriotes de Corfou. Votre Excellence trouvera dans l'extrait ci - joint les données que Lord Guilford m'a communiquées sur cette réclamation qui a été antérieurement l'objet de plusieurs communications entre les départements de l'intérieur, mais sur laquelle je n'ai pu jusqu'ici procurer les actes. Il paraît au reste qu'elle porte sur un capital dont le Gouvernement français a disposé et que très vraisemblablement le gouvernement actuel ne peut être tenu à refournir. Ce n'est donc nullement dans l'intention de préjuger en rien la question que je me suis prêtée à mettre Lord Guilford en rapports directs avec Votre Excellence sur cette affaire, mais en considération des égards qu'il mérite personnellement par son caractère estimable et de ce que nous aimons à témoigner à tout ce qui tient au Gouvernement Britannique j'ai voulu lui fournir une occasion de Vous entretenir lui - même de l'objet de sa réclamation, bien convaincu que vous l'écouteriez avec bienveillance et que n'étant pas dans le cas de prendre une décision, vous vous bornerez à lui promettre d'en référer à la Cour, ce qui pour le moment le satisfera.

*Recevez
Metternich*

*A son Excellence
Monsieur le Comte de
Goess*

[Βιέννη, 13 Ἰανουαρίου 1819

Κύριε Κόμη,

Ὁ Λόρδος Γκίλφορντ πού θά ἔχη τήν τιμὴν νά σᾶς ἐπιδώσῃ αὐτὴ τὴν ἐπιστολή, μετέβη στὴ Βενετία, γιὰ νά πληροφορηθῆ σχετικά μ' ἓνα θέμα πού τὸν ἐνδιαφέρει ζωηρὰ σὰ δημιουργὸ καὶ ἀναστηλωτὴ τοῦ Πανεπιστημίου πού ἐπιφορτίστηκε νά ὀργανώσῃ στὰ Ἴόνια νησιά. Ἀπαιτεῖ γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸν ἓνα κεφάλαιο κληροδοτημένο περὶ τὰ μέσα τοῦ προπερασμένου αἰώνα, ἀπὸ κάποιον ὀνομαζόμενον Θωμᾶ Φλαγγίνη, γραμματέα τῆς Βενετικῆς Συγκλήτου, γιὰ τὴν ἴδρυση ἐνὸς Σχολείου καὶ ἐνὸς Νοσοκομείου στὴ Βενετία γιὰ τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος γενικὰ καὶ πρὸ ἰδιαιτέρα γιὰ τοὺς Κερκυραίους συμπατριῶτες του. Ἡ Ἐξοχότητά Σας θά εὔρη στὸ συνημμένο ἀντίγραφο τὰ δικαιολογητικὰ πού ὁ Λόρδος Γκίλφορντ μοῦ ἀνακοίνωσε σχετικά μ' αὐτὴν τὴν ἀπαίτηση, πού ὑπῆρξε ἀπὸ παλιὰ τὸ ἀντικείμενο πάρα πολλῶν ἐπαφῶν μεταξύ τῶν διαμερισμάτων τοῦ ἐσωτερικοῦ, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀπαιτήσεως δὲν ἠπόρεσα μέχρι στιγμῆς νά προμηθευθῶ τὰ ἔγγραφα. Φαίνεται τελικὰ πὼς ἡ ἀπαίτηση ἀφορᾷ ἓνα ποσό, τὸ ὁποῖον ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις διέθεσε καὶ πού πολὺ πιθανῶς ἡ σημερινὴ κυβέρνησις δὲν μπορεῖ νά ἐπι-

στρέψη. Οὐδόλως λοιπὸν εἶχα τὴν πρόθεση νὰ προδικάσω τὴν ὑπόθεση, γιὰ τὴν ὁποία ἀπεφάσισα νὰ θέσω τὸν Λόρδο Γκίλφορντ σὲ ἀπευθείας συνεννοήσεις μὲ τὴν Ἐξοχότητά σας σ' αὐτὸ τὸ θέμα, ἀλλ' ἔχοντας ὑπόψῃ τὸ σεβασμὸ πού ἀξίζει προσωπικὰ γιὰ τὸν ἄξιο ἐκτιμήσεως χαρακτήρα του καὶ γι' αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἐπιθυμοῦμε νὰ ἀποδείξουμε σὲ καθετὶ πού ἀφορᾷ τὴ βρεττανικὴ κυβέρνησις· θέλησα ἔτσι νὰ τοῦ δώσω μιὰν εὐκαιρίαν νὰ συνομιλήσῃ μαζί σας ὁ ἴδιος σχετικὰ μὲ τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀπαιτήσεώς του, πεπεισμένος πὼς θὰ τὸν ἀκούσετε μὲ εὐμένεια καὶ μὴ μπορώντας νὰ ἀποφασίσετε, εὐαρεστηθῆτε νὰ τοῦ ἐπιτρέψετε νὰ ἀναφερθῆ στὴν Αὐλή, πράγμα πού πρὸς τὸ παρὸν θὰ τὸν ἱκανοποιήσῃ.

Στὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα
τὸν Κύριο Κόμη de Goess

Δεχθῆτε κ.λ.π.
Metternich

Φαίνεται λοιπὸν πὼς ἡ συστατικὴ ἐπιστολὴ τῆς 13 Ἰανουαρίου 1819 ἔφτανε νωρὶς ἀπὸ τῆ Βιέννης στὴ Βενετία καὶ στίς 25 Ἰανουαρίου τοῦ 1819 ὁ Γκίλφορντ παρέδιδε στίς αὐστριακὰς ἀρχὰς τὴν παρακάτω ἐπιστολὴν συνημμένην μὲ τὴ συστατικὴ ἐκ Βιέννης ἐπιστολὴ καὶ τὸ δικό του ὑπόμνημα, ὅπως ἀκριβῶς βρέθησαν στὸ ἀρχεῖο τῆς αὐστριακῆς διοικήσεως τῆς Βενετίας.

Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Γκίλφορντ τῆς 25 Ἰανουαρίου 1819 εἶχε ὡς ἐξῆς:

Monsieur le Comte,

quoique je n'aie pas le moindre doute de la disposition du gouvernement de Venise à rendre justice en toute occasion, je prendrai la liberté de proposer à Votre Excellence un moyen de le faire à l'égard des prétentions des Septinsulaires sur l'héritage Flangini, sans qu'il compte un sou à la trésorerie. Les bibliothèques de St. Marc et de Padoue sont remplies de doubles qui ne servent qu' à les encombrer et nous serons tout aussi aise de recevoir les livres pour notre université que de l'argent en complément).

J'ai l'honneur d'être, avec le plus grand respect.

Monsieur le Comte

de Votre Excellence

le très humble et très obéissant serviteur
Guilford

à Venise au 25
Janvier 1819

[Ἄν καὶ δὲν ἔχω τὴν παραμικρὴ ἀμφιβολίαν γιὰ τὴ διάθεσιν τῆς κυβερνήσεως τῆς Βενετίας ν' ἀποδώσῃ δικαιοσύνην σὲ κάθε εὐκαιρίαν θὰ ἔπαιρνα τὸ θάρρος νὰ προτείνω στὴν Ἐξοχότητά Σας ἕνα τρόπο ἐνεργείας σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴς ἀπαιτή-

σεις τῶν Ἑπτανησίων σχετικά με τὴν κληρονομία Φλαγγίνη, χωρὶς νὰ ἐπιβαρυνθῇ οὔτε μιὰ πεντάρα τὸ Κρατικὸ Θησαυροφυλάκιο.

Οἱ βιβλιοθήκες τοῦ Ἁγίου Μάρκου καὶ τῆς Πάντοβας¹³ εἶν' ὑπερπλήρεις ἀπὸ διπλὰ βιβλία, ποὺ δὲν χρησιμεύουν παρὰ νὰ ἐμποδίζουν, καὶ ἐμεῖς θὰ εἴμαστε διατεθειμένοι νὰ δεχτοῦμε τὰ βιβλία γιὰ τὸ Πανεπιστήμιό μας ὅσα χρήματα κι' ἂν ἀπαιτηθοῦν γιὰ αὐτό.

Ἔχω τὴν τιμὴ νὰ διατελῶ με τὸν πιὸ μεγάλο σεβασμό, κ. Κόμη, τῆς Ἐξοχότητάς Σας ὁ πιὸ ταπεινὸς καὶ πιὸ ὑπάκουος δοῦλος

Γκίλφορντ

Εἰς Βενετία στίς 25 Ἰανουαρίου 1819].

Στὴν ἐπιστολὴ αὐτὴν τοῦ Γκίλφορντ ἀπάντησαν δυὸ μέρες ἀργότερα (27 Ἰανουαρίου 1819) οἱ αὐστριακὲς ἀρχὲς τῆς Βενετίας, οἱ ὁποῖες μάλιστα ἀρνῆθηκαν νὰ προβοῦν στὴν παραμικρὴ παραχώρηση. Ἴδου τὴν ἀπάντησίν του: «τὸ πλῆρες κείμενο τῆς ἐπιστολῆς τῶν αὐστριακῶν — ὑπογράφεται ἀπὸ κάποιον Schröndung; — πρὸς τὸν Ἄγγλο φιλέλληνα.

*Al Sua Eccellenza il Signor Conte
Guilford*

.Mylord,

La disposizione di questo che non può essere che sempre analoga alle intenzioni dell' Augustissimo mio Sovrano è certamente la più decisa a possibilmente regolare e favorire tutto ciò che inferisca il governo inglese. Mi sarà pure ben accetto di prestarmi à cose gradite raso la estimabilissima persona di V. Eccel.za a motivo della com-

13. Γιὰ τὴ βιβλιοθήκη τοῦ Ἁγίου Μάρκου τῆς Βενετίας βλ. Morelli Jacopo, *Della publica libreria di San Marco in Venezia. Dissertazione Storica di —, sacerdote Veneziano (Morelli operette, τόμ. I., Venezia MDCCCXX)*, Luxoro Maria, *La biblioteca di San Marco nella sua storia*, Firenze MCMLIV, καὶ Mioni Elpidio, *Indici e Cataloghi, nuova serie VI, Codices Manuscripti Bibliothecae Divi Marci Venetiarum*, v. I, pars priore, Roma 1967.

Γιὰ τὶς δυὸ σημαντικὲς βιβλιοθήκες

τῆς Πάντοβας βλ. Simone Stratico (Συμεὼν Στρατηγοῦ), *Relazione della Publica Libreria di Padova da Simone Stratico, publico professore e Biblioteco interino Per Comando dell' Eccellentissimo Magistrato il 28 Febb. 1773*, Federici F., *Della biblioteca di S. Giustina*, Padova 1815.

Πολύτιμη εἶναι καὶ ἡ ἐργασία τοῦ Γ. Σ. Πλουμίδη, *Τὰ παλαιὰ ἑλληνικὰ βιβλία τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης Βενετίας με προσθήκη ἀγνώστων ἐκδόσεων*, Ἀθήνα 1971, ἀνάτυπο ἀπὸ τὸν «Ἐραμιστή», ἔτος Θ', σ. 221 - 273.

*plicità de Settinsolari sull' eredità Flangini colla liquidazione generale de' crediti e debiti del Regno Lombardo - Veneto io non mi trovo al desiderato caso di dare in proposito à Vostra Eccellenza qualunque positiva dichiarazione, poichè già debitamente poste in corso le operazioni . . .** nell' argomento conviene assolutamente attendere loro risultamento ed in ogni caso dovrei dipendere indi dalle auliche risoluzioni. La di lei penetrazione vorrà pertanto persuadersi, Sig. Conte!, che non sussistendo un preciso titolo di giustizia ed essendo all' incontro la rispettiva fondazione affatto locale di Venezia, così sotto la forma d'una pretesa non potrebbe giammai avere luogo verun impegno relativo mentre alla cessione de libri duplicati delle biblioteche di Venezia e di Padova, la quale ventura alternativa V.E. propone col gradito foglio di jeri.

Se però indipendentemente dal suenungiato titolo, ebba, Sig. Conte, bramasse d'intavolare una qualche negoziazione per la desiderata cessione de libri io attenderò di lei ulteriori comunicazioni per avere poi il piacere di prestarmi a tutto ciò che potrà sollecitare di farmi pervenire da Vienna le autorizzazioni neccessarie onde secondare le di lei brame.

Ho l'honore di dichiararse i sentimenti della più distinta stima e considerazione

Venezia 27 Gennaio 1819

Schröndung

Prevegno in fine S.E. che non ho mancato di rendere informata S. Eccellenza il Signore Principe di Metternich dello stato in cui si trova l' affare sudetto che cotanto interessa le nobili sue cure.

[Μυλόρδε,

Ἡ διάθεση τῆς κυβερνήσεως αὐτῆς ποῦ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι πάντοτε ἀνάλογη μὲ τις προθέσεις τοῦ Αὐτοκράτορά μου καὶ βέβαια ἢ πιὸ ἀποφασιστικῆ, γιὰ νὰ διευθετῇ κατὰ τὸ δυνατόν καὶ νὰ εὐνοῖ ὅλα ἐκεῖνα ποῦ συμφέρουν στὴν ἀγγλικὴ κυβέρνησι. Θὰ μοῦ ἦταν βέβαια πολὺ εὐχάριστο νὰ συντρέξω σὲ εὐάρεστα ἔργα ἀπὸ ἐκτίμησι πρὸς τὸ πολὺ τιμημένον πρόσωπο τῆς Ἐξοχότητάς Σας, ἀλλὰ ὡς πρὸς τὴ συνέργεια τῶν Ἑπτανησίων σχετικὰ μὲ τὴν κληρονομίαν Φλαγγίνης ἐγὼ δὲν βρίσκομαι στὴν ἐπιθυμητὴ θέσι νὰ δώσω πρὸς τὸ παρὸν στὴν Ἐξοχότητά Σας ὅποιαδήποτε θετικὴ ἀπάντησι, μιὰ καὶ εἶναι τὰ πράγματα, ἀφοῦ τακτοποιήθηκα κατὰλληλα, στὸ στάδιον τῶν ἐκτελέσεων . . . στὴν ὑπόθεσι συμ-

* Διαγεγραμμένον στὸ κείμενον.

φέρει απόλυτως να άναμένη κανείς τὸ ἀποτέλεσμα της καὶ σὲ κάθε περίπτωση θὰ ὄφειλε νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τις αὐλικὲς ἀποφάσεις. Ἡ ὀξυδέρκειά σας θὰ σᾶς ἔπειθε, κ. Κόμη, ὅτι μὴ ὑπάρχοντος οὐδενὸς ἀκριβῶς τίτλου δικαιοσύνης καὶ ἐπειδὴ αὐτὸ εἶν' ἀντίθετο μ' αὐτὸ πού συμβαίνει σ' ὅλη τὴ Βενετία, ἔτσι ὑπὸ μορφὴν μιᾶς ἀξιώσεως δὲν θὰ μπορούσε ποτὲ νὰ δοθῆ καμιὰ ὑπόσχεση σχετικὴ μὲ τὴν παραχώρηση τῶν διπλῶν βιβλίων τῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Βενετίας καὶ τῆς Πάντοβας, τὴν ὁποία ἡ Ἐξοχότητά σας προτείνει μὲ τὸ χτεσινὸ σημείωμα.

Ἄν ὅμως ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸν παραπάνω τίτλο, ὁ κ. κόμης ἐπιθυμοῦσε ν' ἀρχίσῃ ὁποιαδήποτε ἐνέργεια γιὰ τὴν ἐπιθυμητὴ παραχώρηση τῶν βιβλίων ἐγὼ θὰ περιμένω τις τελευταῖες ἐπαφές της, γιὰ νὰ ἔχω ἔπειτα τὴν εὐχαρίστηση νὰ συμπαρασταθῶ σὲ ὅ,τιδήποτε μπορέσῃ νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ὑπόθεση κάνοντας νὰ φτάσουν ἀπὸ τὴ Βιέννη οἱ ἀπαιτούμενες ἐξουσιοδοτήσεις, γιὰ νὰ βοηθήσουν στὴν ἐκτέλεση τῶν ἐπιθυμιῶν της.

Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ ἐκφράσω τὰ αἰσθήματα τῆς πιὸ διακεκριμένης τιμῆς καὶ ὑπολήψεως

Βενετία 27 Ἰανουαρίου 1819.

Schröndung

Εἰδοποιῶ τέλος τὴν Ἐξοχότητά σου πὼς δὲν ἔχω παραλείψει νὰ πληροφορήσω τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν κύριο Πρίγκηπα Μέττερνιχ, γιὰ τὸ σημεῖο στὸ ὁποῖο βρίσκεται ἡ παραπάνω ὑπόθεσις πού τόσο πολὺ ἐνδιαφέρει τις εὐγενεῖς σας φροντίδες].

Παραμένει τελικὰ ἄγνωστη ἡ τύχη τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Γκίλφορ στὶς αὐστριακὲς ἀρχές πού φαίνεται πὼς μὲ «τακτικὴ παρελκύσεως» —ἔτσι τουλάχιστον προκύπτει καὶ ἀπὸ τὰ ἔγγραφα πού ἐξετάσαμε παραπάνω— ἀπεγοήτευσαν τὸν Ἄγγλο φιλέλληνα. Κι' ἦταν φυσικὸ ἐπόμενο αὐτό, ἂν λάβουμε ὑπόψη τις συνεχεῖς ἐνέργειες τῶν Ἑλλήνων τῆς Βενετίας πού δὲν ἐπέφεραν κανένα ἀποτέλεσμα γιὰ τὴν ἐπιστροφή, ἔστω καὶ μέρους, τῆς περιουσίας τῆς Ἀδελφότητας.

Ἄθ. Ε. Καθαθανάσης